

ЦИФРОВИЙ ЄВРО ТА Е-ГРИВНЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ ВПРОВАДЖЕННЯ

Тези підготовлено в рамках проекту: "Соціально-економічний вплив пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення Росії на розвиток ЄС та України: сприяння співпраці в дослідженнях через створення цифрової платформи". Цей проект отримав фінансування через проект EURIZON, який фінансується Європейським Союзом за грантовою угодою № 871072.

Цифрова валюта центрального банку є цифровою формою існуючих фіатних грошей, яка випущена центральним банком і є законним платіжним засобом. Відомі схеми використання цифрової валюти центрального банку (ЦВЦБ): цифровий аналог готівки; для міжбанківських розрахунків; як інструмент монетарної політики; як еквівалент рахунку в центральному банку.

Перевагами цифрової валюти є підвищена ефективність і швидкість платежів і розрахунків; більша фінансова інклюзія завдяки доступу до цифрових платіжних систем для тих, хто не має банківського рахунку або недостатньо обслуговується банками; підвищена безпека та конфіденційність завдяки криптографії та іншим заходам безпеки; покращена монетарна політика завдяки можливості відстежувати та аналізувати дані транзакцій; зниження витрат на транзакції та можливість здійснення транскордонних платежів без конвертації іноземної валюти [2]. При будіванні стратегії створення ЦВЦБ слід враховувати ризики кібербезпеки й технологічного обслуговування, питання реалізації монетарної політики, можливість порушення фінансової стабільності та репутаційні ризики для центрального банку.

У Європейському союзі проект "Digital euro" розробляється як цифрова форма готівки, випущеною Європейським центральним банком, що є електронним платіжним засобом, доступним і прийнятим у всіх країнах зони євро. Цифровий євро є ефективним інструментом для обмеження домінування іноземних цифрових валют, включаючи ризики монетарного суверенітету, створені стейблкоїнами в іноземній валюті. В умовах домінування платформних платіжних систем, цифровий євро стане відкритою та сумісною альтернативою, запобігаючи фрагментації та обмеженій сумісності грошей.

Цифровий євро буде здатний підтримати соціально оптимальний рівень захисту даних і дозволить громадянам здійснювати транзакції в цифровій економіці, користуючись перевагами конфіденційності, подібними з готівкою. Завдяки відповідним конструктивним особливостям цифровий євро може забезпечити ці переваги, не дестабілізуючи фінансові установи та не порушуючи реалізацію чи трансмісію грошово-

кредитної політики. Наприклад, відкалібровані ліміти на цифрові євро можуть запобігти надмірному відтоку коштів з комерційних банків, водночас надаючи фізичним особам доступ до безпечних цифрових грошей [1].

Уряд України активно підтримує цифрову трансформацію економічного і державного секторів, про що свідчить приєднання до програми "Digital Europe" у 2022 році для наближення до Єдиного цифрового ринку ЄС [5]. Водночас відбувається загострення цифрової нерівності між міськими та сільськими регіонами, що може призвести до соціальної фрагментації. Це вказує на потребу в переосмисленні державної політики цифровізації з упором на забезпечення цифрової інклюзії та подолання регіональних дисбалансів [3]. Для цієї мети Національний банк вивчає можливості випуску ним власної ЦВЦБ – "електронної гривні". Для дослідження НБУ обрав схему "ЦВЦБ як еквівалент готівки". Банк розглядає можливість упровадження е-гривні на платіжному ринку країни за двома моделями взаємодії учасників: централізованою або децентралізованою. На відміну від досвіду розробок цифрового євро ефективнішою для грошово-кредитної політики України є децентралізована модель, яка передбачає, що банкам і небанківським фінансовим установам надається право випуску е-гривні під контролем Національного банку.

У рамках цієї моделі електронні гаманці клієнтів, торговців та агентів функціонують в інформаційних системах відповідних емітентів. Водночас така будова не відповідає класичному визначенню цифрової валюти центрального банку, оскільки функцію емісії виконує не сам НБУ, а інші суб'єкти. Зазначений підхід створює низку потенційних переваг: забезпечення надходжень до бюджету через комісійні від операцій, зменшення частки готівки в економіці, можливість регулювання обсягів транзакцій шляхом встановлення лімітів (у разі анонімності, за аналогією з цифровим євро), а також підвищення допустимих лімітів для операцій з е-гривнею у порівнянні з існуючими електронними грошима. Окрім цього, модель сприяє зниженню ризику відтоку ліквідності з банківської системи до центрального банку. [4]. Таким чином, використовуючи децентралізовану схему ЦВЦБ, Національний банк зможе продовжити стратегічну політику зниження відсоткових ставок, спрямовану на збереження привабливості депозитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Lane P. R. The digital euro: maintaining the autonomy of the monetary system. European Central Bank. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2025/html/ecb.sp250320_1~41c9459722.en.html (дата звернення: 09.04.2025).
2. Beerbaum Dr. D. The Digital Euro: A Critical Examination. SSRN Electronic Journal. 2024. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4748262> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Akulov Y. V. Assessment of the economic and social impact of digitalization in Ukraine: a comprehensive analysis. Analytical and Comparative Jurisprudence. 2024. № 6. С. 498–502. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.80> (дата звернення: 09.04.2025).
4. Аналітична записка за результатами пілотного проекту "Е-гривня". Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/pXFPBARsHQjfnAV> (дата звернення: 09.04.2025).
5. Красняк О. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни та післявоєнного відновлення. Економіка в умовах цифрової трансформації: перспективи розвитку в XXI столітті : [Електрон. ресурс] : тези доп. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф, м. Київ, 16 трав. 2024 р. Київ, 2024. С. 27–30. URL: <https://doi.org/10.31617/k.knute.2024-05-16> (дата звернення: 10.04.2025).